

volk niet slechts vroom aangelegd, maar daarbij tegelijk in degelijken zin theologisch en politiek gevormd. Lees en herlees de Blauwboekjes maar, die toen slag op slag het licht zagen. Echt-theologisch gevoelden de schrijvers daarvan zich in de diepstgaande godgeleerde vraagstukken van den dag thuis. De vijf artikelen, die Dordt aan onze Confessie toevoegde, gingen in den wortel der theologische problemen zóó diep in, dat de meeste kerkleden onder de Hervormden er reeds in de 18e eeuw zoo goed als niets meer van verstonden, en ze daarom nooit meer inzagen; maar in de 16e en 17e eeuw verhandelde men deze ernstige vraagstukken tot in de trekschuit en op de publieke markt. Zoo was het hier te lande, zoo was het in Schotland onder Knox, zoo was het in Amerika onder de Pilgrim-fathers geweest.

Van alle oppervlakkigheid in hetgeen de eere Gods gold, had men toen een hartgrondigen afkeer. Het waren de zielaangrijpende Psalmtonen, die toen naklonken tót diep in het vrome hart:

„Heer, ai, maak mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend,
Leer mij hoe die zijn gelegen, en waarheen G'Uw treden wendt”.

Dan weer:

„Gods verborgen omgang vinden zielen daar Zijn vreez' in woont.
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrinden, naar Zijn vreëverbond getoond”.

Of ook:

„Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort;
Zij wandelen, Heer, in 't licht van 't God'lijk aanschijn voort”.

Om dan als uit te vloeien in de heilige verrukking:

„Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht.
Uw vrije gunst alleen wordt de eere toegebracht;
Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d'eerkroon dragen,
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.
Want God is ons ten schild in 't strijdperk van dit leven,
En onze Koning is van Israels God gegeven”.

Het overblijfsel van dit oude volk nu was, toen ik in 1870 naar Amsterdam kwam, ten deele reeds aan 't versmelten. Universitair kende de toonaangevende Orthodoxie het Calvinisme nauwlijks meer. De Reveil had